

Европейски съд по правата на човека

Клас и други срещу Федерална република Германия
(Klass and others v. the Federal Republic of Germany)

Жалба № 5029/71, А.28

Решение от 6 септември 1978 г.

(резюме)*

Чл. 25, т. 1¹: понятието “жертва” на нарушение на права, провъзгласени в Конвенцията; [чл. 8](#): право на зачитане на личния живот и на тайната на кореспонденцията; [чл. 13](#): ефикасни вътрешноправни средства за защита; [чл. 6, т. 1](#): право на справедлив процес при спор относно граждански права и задължения или при наличие на наказателно обвинение

При определени условия едно лице може да претендира, че е жертва на нарушение, причинено от простото съществуване на секретни мерки или на законодателство, което ги позволява, без да се налага да твърди, че такива мерки действително са били приложени по отношение на него.

Каквато и система за секретно наблюдение да се възприеме, трябва да съществуват адекватни и ефективни гаранции срещу злоупотреба. Преценката за наличието им зависи от естеството, обхвата и продължителността на възможните мерки, основанията за постановяването им, органите, компетентни да разрешават, провеждат и контролират такива мерки и естеството на средствата за защита, предвидени от националното право.

Чл. 13 изисква всяко лице, което се счита за увредено от мярка, за която твърди, че е в нарушение на Конвенцията, да разполага със средство за защита пред национален орган, с цел да получи както произнасяне по твърдението си, така и, при случай, поправка на нарушението. Макар и Съдът да не е намерил нарушение на съветното право, гарантирано от Конвенцията, той трябва да установи дали е съществувало “ефикасно средство за защита от национална институция” по смисъла на чл. 13. Институцията, за която става дума в чл. 13, може да не е непременно във всички случаи съдебен орган в стриктния смисъл. Все пак, правомощията на органа и процедурните гаранции, които той предоставя, са от значение при преценката дали средството за защита пред него е ефикасно. В случая под “ефикасно средство за защита” по смисъла на чл. 13 трябва да се разбира средство, което е толкова ефикасно, колкото може да бъде, като се има предвид ограниченото поле за търсене на защита, присъщо на която и да е система за секретно наблюдение.

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

¹ Сега [чл. 34](#)

Факти по делото

Петимата жалбоподатели се оплакват, че Основният закон и приетият въз основа на него Закон за ограниченията на тайната на пратките, пощата и телекомуникациите (споменаван по-нататък като G-10) противоречат на Конвенцията, защото не предвиждат във всички случаи задължение за властите да уведомяват засегнатите лица, след приключване на наблюдението, и изключват каквото и да е съдебно средство за защита срещу постановяването и изпълнението на такива мерки. Жалбата им е срещу законодателството, така както е изменено и тълкувано от Федералния конституционен съд. Преди да подадат жалбата си пред Европейската комисия, жалбоподателите сезирали Конституционния съд, който приел за противоречаща на Основния закон разпоредбата от G-10, която изключва уведомяване на заинтересуваното лице дори и в случаите, когато такова уведомяване не би създавало опасност за непостигането на целта на ограничението.

Жалбоподателите не знаели дали G-10 е бил приложен по отношение на тях. Пред Европейския съд представителят на правителството заявил, че спрямо тях не са били предприемани мерки по силата на този закон.

Съгласно G-10 властите можели да преглеждат пратки и поща, да четат телеграфни съобщения и да подслушват и записват телефонни разговори, с цел предотвратяване на “непосредствени опасности”, застрашаващи “свободния демократичен конституционен ред”, “съществуването или сигурността на федерацията или на област”, “сигурността на [съюзническите] въоръжени сили”, разположени на територията на републиката, и сигурността на “войските на една от трите сили, разположени в Берлинската област”. Тези мерки можели да се предприемат само при наличие на фактически индикации, даващи основание дадено лице да бъде подозирано, че планира, извършва или е извършило някои престъпни деяния, наказуеми по Наказателния кодекс, като престъпления срещу мира или сигурността на държавата, демократичния ред, външната сигурност и сигурността на съюзническите въоръжени сили. Подобно наблюдение било допустимо само ако установяването на фактите с други методи е без изгледи за успех или значително по-трудно. Наблюдението можело да засяга само заподозрения или такива други лица, за които на базата на несъмнени факти следва да се предполага, че получават или изпращат съобщения, адресирани до заподозрения или изхождащи от него, или чиито телефон заподозреният следва да се предполага, че ползва. Искане за мерки на наблюдение можел да прави само ръководителят (или негов заместник) на определени служби. То трябвало да бъде писмено и мотивирано. Мерките се постановявали само от върховния орган на областта в случаи, попадащи в рамките на неговата юрисдикция, или от федерален министър, упълномощен за тази цел от канцлера. Тяхната максимална продължителност била 3 месеца. Компетентният орган следвало да уведоми засегнатото лице веднага щом това стане възможно без да се постави в опасност постигането на целта на ограничителната мярка. За тази цел компетентният министър преценявал служебно, веднага след прекратяването на наблюдението или, при нужда, на редовни интервали след това, дали лицето следва да бъде уведомено. Решението за налагането на мярка за наблюдение подлежало на одобрение от специалната комисия (“Комисията”), установена със закона, която след това следяла приложението му. Прилагането на постановените мерки се наблюдавало от длъжностно лице, имащо право да заема съдебна длъжност. Компетентният министър бил длъжен да докладва за приложението на G-10 най-

малко веднъж на 6 месеца пред съвет, съставен от петима членове на парламента, а за постановените от него конкретни мерки – всеки месец пред Комисията. На практика, освен в спешни случаи, при постановяване на такива мерки той вземал предварително съгласието на Комисията. Комисията се произнасяла, *ex officio* или по искане на лице, смятащо че е под наблюдение, относно законосъобразността и целесъобразността на мерките. Ако преценила, че те са незаконосъобразни или не са необходими, министърът бил длъжен незабавно да ги прекрати. Органи, съответстващи на федералните от гледна точка на организация и дейност, съществували и в отделните области на федерацията.

Съдебният контрол върху постановяването и прилагането на ограничителните мерки бил изключен. Все пак, лице, което смятало, че е под наблюдение, след като сезира Комисията без успех, можело да се обърне към Конституционния съд. Той можел да отхвърли молбата на основание недоказаност на оплакванията, но можел и да изиска от компетентните власти данни, които да му позволят да провери за своя информация твърденията на лицето. Властите били задължени да изпълнят такова искане, дори и да се касае за секретна информация. Конституционният съд решавал дали така получените данни и документи могат да бъдат използвани. Той можел да реши с мнозинство от 2/3, че използването им е несъвместимо с държавната сигурност и да отхвърли молбата на това основание.

В случаите, когато засегнатото лице било уведомявано за мерките след прекратяването им, то разполагало с няколко правни способа за защита срещу намесата в упражнението на правата си:

- да поиска от административен съд, в рамките на установително производство, разглеждане на законността на прилагането на G-10 по отношение на него и на законосъобразността на постановените мерки за наблюдение;
- да предяви иск за обезщетение за вреди пред граждански съд, ако е претърпяло такива;
- да предяви иск за унищожаване или, при случай, за възстановяване на документи;
- при неуспех на горните способи, да поиска от Конституционния съд да се произнесе дали е било извършено нарушение на Основния закон.

Резюме на решението на Европейския съд

Правителството поддържа, че жалбата е недопустима, тъй като жалбоподателите не могат да бъдат считани за “жертви” по смисъла на чл. 25, т. 1 от Конвенцията. Според него, те не били установили дори и потенциално нарушение на собствените си права, а на основата на чисто хипотетичната възможност да са били подложени на наблюдение искали общо и абстрактно разглеждане на оспорваното законодателство в светлината на Конвенцията.

“Докато чл. 24 позволява всяка договаряща държава да отнесе пред Комисията “всяко нарушение” на Конвенцията, извършено по нейно мнение от друга договаряща държава, то лице, неправителствена организация или група лица, за да могат да подадат жалба на основание чл. 25, трябва да твърдят, “че са жертва на нарушение (...) на правата, провъзгласени в тази Конвенция”. Така, за разлика от положението по чл. 24, където, при осъществяване на другите поставени условия, общият интерес от спазване на Конвенцията прави допустима междудържавна жалба, чл. 25 изисква индивидуалният жалбоподател да

поддържа, че е бил действително засегнат от нарушението, което твърди. Чл. 25 не установява за индивидите някакъв вид *actio popularis* за тълкуване на Конвенцията. Той не позволява индивидите да се оплакват от закон *in abstracto*, само защото считат, че той противоречи на Конвенцията. По принцип за индивидуален жалбоподател не е достатъчно да твърди, че простото съществуване на закон нарушава правата му по Конвенцията, а е необходимо законът да е бил приложен в негов ущърб. Въпреки това, ... закон може сам по себе си да нарушава правата на индивид, ако последният е пряко засегнат от закона, макар и да отсъства конкретна мярка за неговото прилагане. В настоящото производство се поставя въпросът дали индивидът трябва да бъде лишен от възможността да подаде жалба пред Комисията поради това, че в резултат на секретността на оспорваните мерки, той не е в състояние да посочи каквато и да е конкретна мярка, която засяга именно него. По мнение на Съда, ефективността на Конвенцията предполага, при такива обстоятелства, известна възможност за достъп до Комисията. Ако не беше така, би била съществено отслабена ефикасността на механизма за прилагане на Конвенцията. Предвид факта, че Конвенцията и нейните институции са създадени, за да защитават индивида, нейните процедурни разпоредби трябва да се прилагат по начин, който прави системата на индивидуални жалби ефикасна. Поради това Съдът приема, че едно лице може, при някои условия, да претендира, че е жертва на нарушение, причинено от простото съществуване на секретни мерки или на законодателство, позволяващо такива мерки, без да се налага да твърди, че такива мерки действително са били приложени по отношение на него. Съответните условия трябва да се преценяват във всеки случай, с оглед на правото или правата по Конвенцията, за които се твърди, че са нарушени, на секретния характер на оспорваните мерки и на връзката между жалбоподателя и тези мерки. Съдът подчертава, че когато държавата установява секретно наблюдение, чието осъществяване остава неизвестно за наблюдаваните лица и в резултат на това наблюдението е неатакуемо, чл. 8 може до голяма степен да бъде сведен до нула. При такова положение е възможно индивидът да бъде третиран по начин, противоречащ на чл. 8, или дори да бъде лишен от право, гарантирано от този текст, без да знае за това и следователно без да е в състояние да се защити нито на национално ниво, нито пред институциите по Конвенцията. Съдът счита за недопустимо осигуряването на ползването от право, гарантирано от Конвенцията, да бъде по този начин отнето по силата на простия факт, че засегнатото лице остава в неизвестност за нарушаването му. От чл. 25 трябва да се извлече право на сезиране на Комисията за лица, потенциално засегнати от секретно наблюдение, защото в противен случай чл. 8 рискува да бъде обезсмислен. Що се отнася до фактите по конкретния случай, Съдът отбелязва, че оспорваното законодателство установява система за наблюдение, при която всички лица във ФРГ могат потенциално да бъдат подложени на наблюдение на техните пратки, поща и телекомуникации, без да знаят за това, освен в случай на недискретност или на последващо уведомяване при условията, предвидени в решението на Федералния конституционен съд. В този смисъл оспорваното законодателство пряко засяга всички действителни или потенциални потребители на пощенски и телекомуникационни услуги във ФРГ. Освен това, както правилно посочват делегатите на Комисията, може да се поддържа, че тази заплаха от наблюдение сама по себе си ограничава свободните комуникации чрез пощенски и телекомуникационни услуги, като по този начин съставлява за всички техни

действителни или потенциални потребители пряко вмешателство в правото им, гарантирано от чл. 8.” В светлината на тези си заключения Съдът приема за сведение пояснението на агента на правителството, че жалбоподателите никога не са били подлагани на такива мерки, но счита, че то няма отношение към преценката за качеството им на “жертви”. “Въпросът дали жалбоподателите действително са били жертви на нарушение на Конвенцията предполага преценката дали оспорваното законодателство е само по себе си съобразно с разпоредбите на Конвенцията.

I. По твърдението за нарушение на чл. 8

Жалбоподателите твърдят, че оспорваните от тях законодателни разпоредби нарушават чл. 8 от Конвенцията, по-специално с това, че предприетите мерки за наблюдение не се довеждат до знанието на засегнатото лице и то не може да сезира съдилищата след прекратяването им.

“Макар и телефонните разговори да не са изрично упоменати в т. 1 на чл. 8, Съдът счита, подобно на Комисията, че такива разговори се включват в понятията “личен живот” и “кореспонденция”, употребени в тази разпоредба. Ясно е, че всяка от разрешените мерки за наблюдение, веднъж приложена по отношение на дадено лице, би имала за резултат намеса от страна на държавните власти в ползването на неговото право на зачитане на личния и семеен живот и на тайната на кореспонденцията. Нещо повече, самото съществуване на законодателните разпоредби означава за всички, по отношение на които те са приложими, заплахата от наблюдение. Тази заплахата неизбежно засяга свободата на общуване между ползвателите на пощенски и телекомуникационни услуги и по този начин съставлява “намеса на държавните власти” в упражнението на правото на жалбоподателите на зачитане на личния и семеен живот и на тайната на кореспонденцията. Съдът не изключва възможността оспорваните законодателни разпоредби, а следователно и позволените от тях мерки, да включват и намеса в упражнението на правото на неприкосновеност на жилището. Все пак, той не намира за необходимо да решава този въпрос в настоящото производство.

Главният въпрос, който се поставя в случая от гледна точка на чл. 8, е дали така установената намеса е оправдана по силата на т. 2 на същия текст. Тъй като установява изключение по отношение на право, гарантирано от Конвенцията, т. 2 трябва да се тълкува ограничително. Правомощия за секретно наблюдение на граждани, характерни за полицейската държава, могат да бъдат толерирани от Конвенцията само доколкото са строго необходими за опазване на демократичните институции. За да не бъде в нарушение на чл. 8, констатираната по-горе намеса трябва, съгласно т. 2, преди всичко да е била “предвидена от закона”. Това изискване е изпълнено в настоящия случай, тъй като “намесата” се основава на актове, приети от парламента (...). В добавка на това, Съдът отбелязва, че (...) всяка отделна мярка за наблюдение трябва да бъде съобразена със стриктните условия и процедури, уредени в самото законодателство. Остава да се прецени дали са били задоволени и другите изисквания, установени в т. 2 на чл. 8. Съдът, споделяйки гледището на правителството и на Комисията, намира, че целта на G-10 действително е да опази националната сигурност и/или да предотврати безредици или престъпления, в съответствие с чл. 8, т. 2. От друга страна, трябва да се установи дали средствата, предвидени от оспорваното законодателство за постигане на горната цел, остават във всички отношения в

границите на онова, което е необходимо в едно демократично общество. Жалбоподателите не оспорват германското законодателство заради това, че предвижда широки правомощия за наблюдение. Те признават такива правомощия и произтичащото засягане на правото, гарантирано от чл. 8, като необходими защитни средства за охраняване на демократичната държава. Те считат обаче, че т. 2 на чл. 8 поставя за подобни правомощия известни граници, които трябва да се съблюдают в едно демократично общество, за да се осигури, че то няма неусетно да премине към тоталитаризъм. Според тях, в оспорваните законодателни разпоредби липсват достатъчни гаранции срещу възможна злоупотреба.”

Като отчита техническото усъвършенстване на средствата за шпионаж и наблюдение и разрастването на тероризма, Съдът признава, че “съществуването на законодателни разпоредби, даващи правомощия за секретно наблюдение върху пратките, пощата и телекомуникациите, при изключителни обстоятелства е необходимо в едно демократично общество, в интерес на националната сигурност и/или за предотвратяване на безредици или престъпления”.

“Що се отнася до определянето на условията, при които оперира системата за наблюдение, Съдът изтъква, че националният законодател има известна свобода на преценка. Той подчертава обаче, че това не означава, че договарящите държави разполагат с неограничена свобода да подлагат лицата под тяхна юрисдикция на секретно наблюдение. Съдът трябва да се убеди, че каквато и система за наблюдение да се възприеме, съществуват адекватни и ефективни гаранции срещу злоупотреба. Тази преценка има само относителен характер – тя зависи от всички обстоятелства на случая, като естеството, обхвата и продължителността на възможните мерки, основанията за постановяването им, органите, компетентни да разрешават, провеждат и контролират такива мерки и естеството на средствата за защита, предвидени от националното право. (...)

Според G-10, за да може да се наложи мярка за наблюдение, трябва да бъдат осъществени редица ограничителни условия. Така допустимите рестриктивни мерки са ограничени до случаи, в които има фактически данни дадено лице да бъде подозирано, че планира, извършва или е извършило някои сериозни престъпни деяния. Мерките могат да бъдат постановени само ако установяването на фактите по друг начин е без изгледи за успех или значително по-трудно. Дори в такъв случай, наблюдението може да засяга само определения заподозрян или предполагаемите “лица, с които той контактува”. Следователно, така нареченото проучвателно или общо наблюдение не е позволено от оспорваните законови разпоредби. Наблюдение може да бъде разпоредено само въз основа на писмено, мотивирано искане и такова искане може да бъде направено само от началника, или неговия заместник, на някои служби. Решение по него може да вземе само федерален министър, оправомощен за целта от канцлера, или, в съответните случаи, висшият орган на областта. Следователно, законът установява административна процедура, предназначена да осигури, че мерките няма да се постановяват произволно, незаконосъобразно или без надлежна и подобаваща преценка. G-10 установява, също така, стриктни условия по отношение на прилагането на мерките на наблюдение и на използването на придобитата посредством тях информация. Тези мерки остават в сила максимум три месеца и могат да бъдат подновени само въз основа на ново искане. Те трябва да бъдат незабавно прекратени, щом изискуемите се условия престанат да съществуват или самите мерки повече не са необходими. Данните и документите, придобити посредством тях, не могат да се използват за други цели и документите

трябва да бъдат унищожени веднага след като престанат да бъдат необходими за постигане на съответната цел. Що се отнася до прилагането на мерките, първоначален контрол се упражнява от длъжностно лице, имащо право да заема съдебна длъжност. То преглежда получената информация, преди да изпрати на компетентните служби онази част от нея, която може да се използва съгласно закона и е относима с оглед целта на мярката. То унищожава всички други сведения, които евентуално са били събрани. Съгласно G-10, съдебният контрол по отношение на постановяването и прилагането на мерките е изключен, но в замяна на това, по силата на чл. 10, ал. 2 от Основния закон, е предвиден последващ контрол от два органа, назначени от изборните народни представители, а именно Парламентарният съвет и Комисията по G-10. Последната се произнася – служебно или по искане на лице, което смята, че е под наблюдение – както по законността, така и по необходимостта от въпросните мерки. Членовете на Комисията (...) са изцяло независими при упражняване на функциите си и не могат да получават инструкции. (...)

Контрол върху наблюдението може да бъде упражнен на три стадия: при първоначалното му постановяване, при провеждането му и след прекратяването му. Що се отнася до първите два стадия, самото естество и логиката на секретното наблюдение налагат не само наблюдението, но и съпътстващият го контрол да бъдат осъществявани без знанието на лицето. Вследствие на това, щом лицето по необходимост ще бъде възпрепятствано да потърси защита по своя инициатива или непосредствено да участва в някакво контролно производство, то от съществено значение е самите установени процедури да предоставят подходящи и еквивалентни гаранции за охраняване на индивидуалните права. Съдът счита, че в една област, в която производът е потенциално толкова лесен в отделните случаи и би могъл да има толкова вредни последици за демократичното общество като цяло, по принцип е желателно контролът да бъде поверен на съдебен орган. Въпреки това, като се има предвид естеството на контролните и други гаранции, предвидени от G-10, Съдът стига до извода, че изключването на съдебния контрол не надхвърля границите на онова, което може да се счита за необходимо в едно демократично общество. Двата контролни органа, при конкретните обстоятелства, могат да се разглеждат като притежаващи достатъчна независимост, за да постановяват обективни решения. (...)

Що се отнася до последващия контрол, трябва да се прецени дали съдебният контрол, по-специално с участието на лицето, трябва да бъде изключен дори и след прекратяването на наблюдението. Неразривно свързан с този въпрос е и въпросът за последващото уведомяване (...). Дейността или опасността, срещу които са насочени дадена серия мерки, могат да продължат години и дори десетилетия след прекратяването им. По мнение на Съда, доколкото “намесата”, произтичаща от оспорваните законодателни разпоредби, е принципно оправдана от гледна точка на чл. 8, т. 2, фактът, че лицето не се уведомява след прекратяване на наблюдението, не може сам по себе си да бъде в противоречие с този текст, тъй като именно този факт осигурява ефикасността на “намесата”. Докато възможността за неправилни действия от страна на недобросъвестно, небрежно или прекалено ревностно длъжностно лице никога не може изцяло да се изключи, каквато и да е системата, то съображенията, които са важни за Съда за целите на настоящото разглеждане, са вероятността за такива действия и гаранциите, предвидени за защита срещу тях. Съдът отбелязва, по-специално, че G-10 съдържа различни разпоредби, предназначени да сведат ефекта от мерките за

наблюдение до неизбежния минимум и да осигурят, че наблюдението се провежда в строго съответствие със закона. При липсата на каквото и да е доказателство или индиция, че следваната в действителност практика е различна, Съдът трябва да приеме, че в демократичното общество във ФРГ съответните власти прилагат надлежно въпросните законодателни разпоредби. Съдът е съгласен с Комисията, че известен компромис между изискванията за защита на демократичното общество и на индивидуалните права е вътрешно присъщ на системата на Конвенцията. В контекста на чл. 8 това означава, че трябва да се търси баланс между упражнението от страна на индивида на правото, гарантирано му от т. 1, и необходимостта, отразена в т. 2, да се постановява секретно наблюдение за защита на демократичното общество като цяло. В светлината на тези съображения и на подробното разглеждане на оспорваните законодателни разпоредби, Съдът заключава, че германският законодател оправдано е счел произтичащата от тези разпоредби намеса в упражнението на правото, гарантирано от чл. 8, т. 1, за необходима в едно демократично общество в интерес на националната сигурност и за предотвратяване на безредици и престъпления. В съответствие с това, Съдът не намира нарушение на чл. 8 от Конвенцията.”

II. Твърдяното нарушение на чл. 13

“Чл. 13 разпорежда, че всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, “са нарушени”, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция, дори и “нарушението да е извършено” от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти. Този текст, четен буквално, оставя впечатление, че едно лице има право на вътрешноправни средства за защита, само ако е било извършено “нарушение”. Все пак, едно лице не е в състояние да установява “нарушение” пред национален орган, без да може за целта първо да сезира такъв орган. Следователно, (...) действителното нарушение на Конвенцията не може да бъде предпоставка за приложението на чл. 13. Гледището на Съда е, че чл. 13 изисква всяко лице, което се счита за увредено от мярка, за която твърди, че е в нарушение на Конвенцията, да разполага със средство за защита пред национален орган, с цел да получи както произнасяне по твърдението си, така и, при случай, поправка на нарушението. Следователно, чл. 13 трябва да се тълкува като гарантиращ “ефикасно вътрешноправно средство за защита от национална институция” на всеки, който претендира, че правата и свободите му по Конвенцията са били нарушени. Съответно, макар и Съдът да не е намерил нарушение на правото, гарантирано на жалбоподателите от чл. 8, трябва да се установи дали германското право им е предоставяло “ефикасно средство за защита от национална институция” по смисъла на чл. 13.

[М]акар и жалбоподателите да атакуват съдържанието на самото законодателство, Съдът трябва да изследва, *inter alia*, какви средства за защита са били на разположение по германското право и дали тези средства са били ефикасни при конкретните обстоятелства. Съдът отбелязва първо, че самите жалбоподатели са ползвали “ефикасно средство за защита” по смисъла на чл. 13, като са атакували пред Федералния конституционен съд съответствието на относимото законодателство с правото им на неприкосновеност на кореспонденцията и с правото им на достъп до съд. Наистина, този съд е разгледал оплакванията им от гледна точка не на Конвенцията, а само на

Основния закон. Трябва да се отбележи обаче, че правата, изтъкнати от жалбоподателите пред Конституционния съд, са по същество същите като тези, чието нарушаване се твърди пред институциите, създадени от Конвенцията. Прочитът на решението от 15 декември 1970 г. показва, че Конституционният съд е разгледал внимателно направените пред него оплаквания, включително и в светлината на основните принципи и демократични ценности, залегнали в Основния закон. Що се отнася до въпроса дали е имало “ефикасно средство за защита” във връзка с прилагането на конкретни мерки на наблюдение по G-10, (...) по мнение на Съда, институцията, за която става дума в чл. 13, може да не е непременно във всички случаи съдебен орган в стриктния смисъл. Все пак, правомощията и процедурните гаранции, които един орган притежава и предоставя, са от значение при преценката дали средството за защита пред него е ефикасно. Секретното наблюдение и неговите естествени последици са факти, които Съдът, макар и със съжаление, прие за необходими в съвременните условия в едно демократично общество, в интерес на националната сигурност и за предотвратяване на безредици или престъпления. [Л]ипсата на уведомяване на засегнатите лица е съвместима с чл. 8, с оглед на целта да се осигури ефикасността на мерките за наблюдение. Следователно, (...) при тези обстоятелства, липсата на уведомяване не води до нарушение на чл. 13. За целите на настоящото производство, под “ефикасно средство за защита” по смисъла на чл. 13 трябва да се разбира средство, което е толкова ефикасно, колкото може да бъде, като се има предвид ограниченото поле за търсене на защита, присъщо на която и да е система за секретно наблюдение. Следователно, остава да се изследват различните средства за защита, достъпни за жалбоподателите по германското право, за да се види дали са “ефикасни” в този ограничен смисъл.

Макар и според G-10 да е невъзможно сезиране на съдилищата във връзка с постановяването и прилагането на ограничителни мерки, някои други средства за защита все пак са на разположение на индивида, който счита, че е под наблюдение - той има възможност да се оплаче пред комисията, установена от G-10, и пред Конституционния съд. Наистина, ефективността на тези средства е ограничена и те се прилагат по принцип в изключителни случаи. Все пак, при разглежданите в настоящото производство обстоятелства, е трудно да си представим, че са възможни по-ефикасни средства. От друга страна, по силата на решението на Федералния конституционен съд от 15 декември 1970 г., компетентният орган е длъжен да уведоми засегнатото лице, веднага щом мерките за наблюдение бъдат прекратени и уведомяването може да се извърши, без да се създава опасност да бъде осуетена целта на ограничението. От момента на такова уведомяване, лицето вече разполага с разнообразни средства за защита пред съдилищата (вж. по-горе). В съответствие с това, Съдът счита, че при особените обстоятелства на случая, съвкупността от средства за защита, предоставени по германското право, задоволява изискванията на чл. 13.”

III. Твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1

Жалбоподателите поддържат, че мерките за наблюдение, които могат да бъдат взети по оспорваното законодателство, съставляват едновременно намеса в упражнението на “гражданско право” и повдигане на “наказателно обвинение”. Според тях, нарушението на чл. 6, т. 1 се изразява в липсата във всички случаи на изискване за уведомяване на заинтересуваните, след прекратяване на

наблюдението, както и в изключването на съдебния контрол за законност на такива мерки. Правителството и Комисията считат, че чл. 6 е неприложим в случая.

“Съдът прие, че при обстоятелствата на настоящия случай G-10 не нарушава чл. 8 като позволява секретно наблюдение на пратки, поща и телекомуникации, при осъществяване на изложените условия. През времето, през което с основание остава секретно, решението за поставяне на някого под наблюдение е по тази причина неподдаващо се на съдебен контрол по инициатива на засегнатото лице, по смисъла на чл. 6. В резултат на това, то по необходимост не се подчинява на изискванията на този текст. Решението може да попадне в приложното поле на тази разпоредба само след прекратяване на наблюдението. Според информацията, предоставена от правителството, засегнатото лице, щом бъде уведомено за това прекратяване, има на разположение няколко правни средства за защита срещу възможни нарушения на своите права. Тези средства биха задоволрили изискванията на чл. 6. В съответствие с това Съдът заключава, че дори и да е приложим, чл. 6 не е бил нарушен.”²

---

² Решението е единодушно по всички въпроси.